

نظریه‌های جرم مالی

عباس محمدی
کارشناس ارشد حسابداری
دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

جرم مالی^(۱) در سال‌های اخیر به طور فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته است. در این مورد، برای درک چیستی، چگونگی و چرایی جرم مالی، مباحث بسیاری مطرح و بیان این موضوعات باعث شده است تا بدانیم جرم مالی چیست، چطور و چرا، نیاز به تدوین نظریه در مورد جرم مالی وجود دارد. نظریه‌ها می‌تواند پیش‌بینی کننده یا تبیین کننده باشد و مجموعه‌ای از ساختارها، تعاریف، گزاره‌هایی را ارائه کند که از طریق شناسایی روابط بین متغیرها، نمایی نظام‌مند از پدیده‌ها را با هدف بیان پدیده طبیعی نشان دهد. نمای نظام‌مند می‌تواند یک استدلال، بحث یا منطق باشد که به تبیین یا پیش‌بینی پدیده‌ای کمک می‌کند که در جهان اتفاق می‌افتد (Gottschalk, ۲۰۱۰).

نظریه‌ها به تحلیلگران اجازه می‌دهند تا نتایج را بر اساس احتمالات درک و پیش‌بینی کنند. فرآیند و توالی رویدادها را توصیف و توضیح دهند. نظریه‌ها با فراهم کردن ابزار زبان شناختی برای سازماندهی درکی منسجم از دنیای واقعی، از گیج‌شدن تحلیلگران به خاطر پیچیدگی دنیای واقعی جلوگیری می‌کنند. نظریه‌ها به عنوان وسیله آموزشی عمل می‌کنند که بصیرتی نسبت به پدیده‌های جنایی ایجاد می‌کنند (Colquitt and Zapata-Phelan, ۲۰۰۷).

این مقاله سعی دارد از طریق تشریح نظریه‌های جرم مالی، مخاطبان را در تبیین و پیش‌بینی علل وقوع جرم مالی یاری دهد. به همین منظور ابتدا به تعریف جرم مالی و انواع آن طبق قوانین ایران می‌پردازد. پس از آن به بررسی جایگاه آن از منظر تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری می‌پردازد و در نهایت توضیحات نظری در زمینه جرم مالی را در سه جریان پژوهشی، بررسی می‌کند. یک جریان پژوهشی که در آن نظریه‌ها به وضوح تدوین می‌شوند تا جنبه‌های فردگرایانه جرم مالی توضیح داده شود و به آن نظریه‌های رفتاری^(۲) جرم مالی گفته می‌شود. نظریه‌های سازمانی^(۳) جرم مالی، جریان پژوهشی دیگری است که در آن نظریه‌ها برای تدوین آثار سازمانی جرم مالی بیان می‌شود. جریان سوم پژوهش نظریه‌های مدیریتی^(۴) جرم مالی نامیده می‌شود، که در آن نظریه‌های عمومی مدیریتی بابت آثار جرم مالی به کار می‌رود (Gottschalk, ۲۰۱۰).

جرم و انواع آن

جرم یا بزه، به معنی انجام هر نوع رفتار یا ترک رفتاریست که قانون را نقض می‌کند و مجازات در پی دارد. اهمیت نسبی جرایم مختلف و شیوه کیفر دادن فعالیت‌های مجرمانه؛ در طول تاریخ و در جوامع مختلف، متفاوت بوده است.

• **جرم مدنی:** به افعالی گفته می‌شود که به دیگری زیان

رسانده و شخص را به جبران آن زیان ملتزم می‌داند. با وجود اینکه معمولاً در جرایم کیفری وجود تعدد و سوء نیت مجرم لازم است، جرایم مدنی ممکن است بر اثر بی‌احتیاطی و اهمال صورت پذیرند.

• **جرم یا تخلف انتظامی:** به نقض مقررات صنفی یا گروهی اجتماعی گفته می‌شود که شخص در آن عضو است. ارتکاب این جرایم در مراجع خاص همان گروه‌ها رسیدگی می‌شود و می‌تواند مجازات‌های متنوعی از توبیخ و تذکر تا اخراج دائم از گروه را در پی داشته باشد (دانشنامه اینترنتی ویکی پدیا، ۱۳۹۳).

• **جرایم یقه‌سفیدان یا جرایم شغلی و صنفی:** به فعالیت‌هایی غیرقانونی گفته می‌شود که صاحبان مقام، احترام و منزلت، با استفاده از مقام خود، به اختلاس، جعل، تزویر، کلاه برداری، زمین خواری و رشوه‌گیری دست می‌زنند. جرایم مالی یقه سفیدان نتیجه فعالیت‌های یک طبقه ممتاز از جامعه است که از قدرت اقتصادی، اقتدار سیاسی و موقعیت اجتماعی بالایی برخوردارند و در مقایسه با قربانیان این نوع جرایم، متخلفان برای رفع اتهام، قدرت دفاعی بسیار بالایی دارند. اگر چه در مقایسه با جرایمی نظیر: قتل، تجاوز به عنف و دزدی مسلحانه این نوع جرایم با خشونت بسیار کمتری همراه است، ولی پیامدهای آن برای جامعه پرهزینه‌تر است (کاوه، ۱۳۹۱).

• **جرایم سازمان یافته:** به شکل‌های نهادینه شده فعالیت مجرمانه گفته می‌شود که بسیاری از ویژگی‌های سازمان‌های رسمی در آن ظاهر می‌شوند، اما فعالیت‌هایی که انجام می‌شود به طور منظم غیرقانونی است.

• **جرایم بدون قربانی:** به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که افراد کم و بیش آزادانه به آن‌ها اشتغال می‌ورزند، اما به عنوان فعالیت‌های غیرقانونی تعریف شده‌اند.

• **جرایم عمومی:** به فعالیت مجرمانه (از نظر قانون گذار) گفته می‌شود که قربانی خاصی نداشته و به کل جامعه و خواست آن اعم از باورها، عفت عمومی، امنیت روانی و غیره زیان می‌رساند.

• **جرایم مذهبی:** هم دسته‌ای دیگر از جرایم است که بیشتر به گناه معروفند. این جرایم نقض دستورات خداوند در باور معتقدان به یک دیدگاه مذهبی است. در برخی مذاهب و برخی جوامع، این اختیار به مراجع قضائی دنیوی هم داده شده که این نقض دستورات را مجازات کنند (دانشنامه اینترنتی ویکی پدیا، ۱۳۹۳).

قانون مجازات اسلامی، در ماده ۲، جرم را چنین تعریف می‌کند: «هر فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد، جرم محسوب می‌شود در ارتباط با این تعریف نکاتی قابل توجه است:

۱- چنانچه نص قانونی وجود نداشته باشد، نمی‌توان هیچ عملی را جرم محسوب کرد.

۲- جرم تنها شامل افعال خلاف نیست، بلکه ترک فعلی که به موجب قانون ممنوع باشد، نیز جرم تلقی می‌شود.

۳- در تعریف دیگری که قانونگذار از جرم کرده چنین گفته است: هر فعل یا ترک فعلی که مطابق قانون قابل مجازات یا مستلزم اقدامات تأمینی و تربیتی باشد، جرم محسوب می‌شود (قانون مجازات اسلامی، ۱۳۹۲).

طبق ماده ۲ قانون مجازات عمومی مصوب سال ۱۳۵۲ جرایم

به سه دسته جنایت، جنحه، خلاف تقسیم می‌شدند و طبق ماده ۸، مجازات‌های جنایی اصلی شامل: اعدام، حبس دائم، حبس جنایی درجه یک از ۳ تا ۱۵ سال و حبس جنایی درجه دو از ۲ تا ۱۰ سال است، در حالی که مجازات اسلامی طبق قانون مجازات اسلامی شامل: حدود، قصاص، دیات، تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده است (قانون مجازات عمومی، ۱۳۵۲).

جرم در استانداردهای حسابرسي

طبق استاندارد حسابرسي شماره ۲۴۰ با عنوان "مسئولیت حسابرسي در ارتباط با تقلب و اشتباه، در حسابرسي صورت‌های مالی"، حسابرسي به گونه‌ای طراحی می‌شود که از نبود تحریف با اهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه در صورت‌های مالی، اطمینانی معقول بدست آید. اگرچه حسابرسي می‌تواند عاملی بازدارنده محسوب شود، اما مسئولیت پیشگیری از تقلب و اشتباه با حسابرسي نیست و نمی‌تواند باشد. حسابرسي هنگام برنامه‌ریزی و اجرای روش‌های حسابرسي و ارزیابی و گزارشگری نتایج حاصل باید خطر وجود تحریف با اهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه در صورت‌های مالی را در نظر گیرد. مسئولیت اصلی پیشگیری و کشف تقلب و اشتباه به عهده مدیریت واحد مورد رسیدگی است. مسئولیت مدیریت واحد مورد رسیدگی اطمینان یافتن درباره درستی سیستم‌های حسابداری و گزارشگری مالی واحد مورد رسیدگی و برقرار بودن کنترل‌های داخلی مناسب، شامل کنترل‌های مالی، کنترل‌های مربوط به رعایت قوانین و کنترل‌های هشداردهنده خطر است. مدیریت همچنین مسئول ایجاد محیط کنترلی و اتخاذ سیاست‌ها و روش‌های لازم برای اطمینان یافتن، تا حد ممکن، از اداره منظم و مؤثر فعالیت واحد مورد رسیدگی است. این مسئولیت شامل برقراری و اطمینان یافتن از کارکرد مستمر سیستم‌های حسابداری و کنترل داخلی طراحی شده برای پیشگیری و کشف تقلب و اشتباه است. این سیستم‌ها، خطر تحریف ناشی از تقلب یا اشتباه را از بین نمی‌برد، اما آن را کاهش می‌دهد. از این رو، مسئولیت هرنوع خطر باقیمانده به عهده مدیریت است (استانداردهای حسابرسي، ۱۳۸۸).

به رغم اینکه مسئولیت تهیه صورت‌های مالی بر عهده مدیریت شرکت است، در پی رسوایی‌های مالی اخیر در سطح جهان و بروز نگرانی‌های فراوان در خصوص قابلیت اتکای صورت‌های مالی، انگشت اتهام به سوی حسابرسان نشانه رفته است و دعاوی حقوقی علیه حسابرسان افزایش یافته تا جایی که از این وقایع با عنوان شکست حسابرسي^(۵) یاد می‌شود (کریمی و همکاران، ۱۳۹۰).

نظریه‌های رفتاری

هانسن (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که بین جرایم اقتصادی، تجاری و نخبگان^(۶) می‌توان تمایز قائل شد. هرزگردها^(۷) متجاوزان آزاد سازمان^(۸) برخی از این جرائم یقه سفیدان^(۹) را مرتکب می‌شوند. اما عمدتاً بیشتر این جرائم بوسیله افراد استخدام شده توسط سازمان‌های قانونی صورت می‌گیرد. افراد یا گروه‌ها به جای انتفاع سازمان خود در کل به نفع شخصی خود؛ مرتکب جرم شغلی یا نخبگان می‌شوند به رغم اینکه همواره فرض می‌شود که به شرکت وفادار هستند. بررسی نظریه‌های جرم شناسی و ارائه توضیحاتی درمورد چرایی این نوع جرم می‌تواند ریشه‌های

جرم نخبگان را به اختصار نشان دهد که در بین افراد به ظاهر محترم شایع است (Hansen, ۲۰۰۹).

• **نظریه وابستگی تفاضلی (نوعی نظریه یادگیری اجتماعی)**^(۱۰): بیان می‌کند که افراد همراه و وابسته با افراد دارای عادات، ارزش‌ها و هنجارهای منحرف و غیرقانونی، رفتار مجرمانه را می‌آموزند. شخصیت‌های خاص، در قرار دادن افراد در موقعیت‌هایی برای رفتار غیرقانونی، نقش اساسی دارند و از جمله موضوعاتی است که در آن رفتار مجرمانه از طریق تعامل با سایر افراد و تعامل با گروه‌های صمیمی کوچک، آموخته می‌شود.

• **نظریه کنترل خود**^(۱۱): طبق این نظریه افراد به دلیل پایین بودن سطح کنترل خود، مرتکب جرم می‌شوند. مگر در موارد نادری از تقلب‌های جمعی مانند رسوایی شرکت انرون صورت می‌گیرد که در آن شرایط هم، همه افراد برگزیده در سازمان یا صنعت، مرتکب جرم نمی‌شوند. به هر حال، گرچه افراد برجسته در بالاترین سطح فعالیت و کار خود، ارتباطات و وابستگی‌های متفاوتی با نفرات در سطح برابر در شرکت خود یا سایر شرکت‌ها دارند اما همه افراد برجسته مرتکب جرم نشده و رفتاری منحرف را از خود به نمایش نمی‌گذارند.

• **نظریه دسته بندی اجتماعی**^(۱۲): پیشنهاد می‌دهد که وجود چهار جزء کلیدی اعتقاد، تعلق، تعهد و درگیری، می‌تواند باعث ارتکاب جرم و جنایت توسط افراد برجسته براساس میزان قدرت دسته بندی شکل گرفته بین "پسران بد" شرکت مذکور شود.

• **نظریه مبادله**^(۱۳): طبق این نظریه فعالان سطح پایین مبادلات اقتصادی (که در آن جرایم کارمندان دفتری انجام می‌شود)، ممکن است تحت تاثیر جذابیت، رقابت، تفاوت، اتحاد و تقابل قرار گیرند.

• **نظریه تعادل کنترل**^(۱۴): شرایط بالقوه را برای افرادی را اندازه گیری می‌کند که مرتکب جرم می‌شوند. در این نظریه، از نسبت کنترل‌های اعمال شده به درجه‌ای از کنترل‌های آموخته شده، استفاده می‌کند. کنترل‌های مازاد نسبت به کسری‌ها به انحراف شرکت و یقه سفیدان ختم می‌شود (Gottschalk, ۲۰۱۰).

سایر انواع نظریه‌های رفتاری

• نوع دیگری از نظریه رفتاری، مربوط به نقشی است که در مورد جرایم یا موارد بالقوه جرم، اجرا می‌شوند. نمونه‌ای برای این نظریه، نقش سیاستمداری است. فرد در جایگاه سیاسی^(۱۵)، فردی است که فعالیت‌های عمومی برجسته‌ای به وی سپرده می‌شود. گیلیگان (۲۰۰۹) اعلام کرده است که چنین فردی باید تحت پیگرد مؤسسات مالی باشد زیرا وی می‌تواند ریسک مطرح کردن اعتبار خود برای نهادهای قانونمند را انجام دهد. عمده موارد افراد در معرض سیاست با مشخصات پیشگفته، به افرادی نظیر رئیس جمهور سابق فلیپین، فردیناند مارکوس^(۱۶) و رئیس جمهور سابق نیجریه، سانی آباچا^(۱۷) مربوط می‌شود که متهم به انجام فسادهای برنامه‌ریزی شده در کشور خود هستند و میلیون‌ها دلار از وجوه عمومی را به حساب‌های بانکی خود در خارج از کشور منتقل کرده‌اند (Gilligan, ۲۰۰۹).

• **نظریه مطلوبیت**^(۱۸): عنوان می‌کند که جنایتکار به دنبال آن است که بیشترین مطلوبیت را از رفتار مجرمانه خود به دست

آورد. مطلوبیت مورد انتظار باعث افزایش ارتکاب نسبت به اعمال غیرقانونی می‌شود و اگر وی دستگیر و مجازات نشود، ثروت وی به میزان x افزایش خواهد یافت و جرم جنایی وی ثروت او را افزایش داده و به میزان $w+x$ می‌رسد که از ثروت کنونی او به میزان w بیشتر خواهد بود. وی با احتمال P دستگیر و مجازات می‌شود و این مجازات شامل جریمه z است که کمتر یا معادل ثروت اندوخته شده وی $w+z$ است. ارزیابی شخصی وی از هر گونه مزایای احتمالی برای انجام فعالیت‌های مجرمانه توسط تابع مطلوبیت مرتبط با p و z نسبت به w و x ، شرح داده می‌شود. (Gottschalk, ۲۰۱۰).

• **تاثیر گیفن**^(۱۸): کاین (۲۰۰۹) عنوان می‌کند طبق شواهد عمومی در دسترس، میزان واکنش مجرمان به تغییرات در احتمال دستگیری، p ، نسبت به تغییرات پیامدهای حاصل از آن بیشتر است. از آنجا که گاهی گفته می‌شود، مجازات‌ها، جواب نمی‌دهند؛ تنها احتمال دستگیری بر روی رفتار در مسیر خاص، موثر خواهد بود. نتیجه ممکن است در برخی موارد خاص بر روی رفتار در مسیری غیردلخواه، تاثیر گذارد که جرمی با حکم سنگین‌تر می‌تواند باعث تحریک جنایتکار شود. این مشابه تقاضایی است که هنگام افزایش قیمت کالا زیاد می‌شود که به آن تاثیر گیفن می‌گویند (Cain, ۲۰۰۹).

• **نظریه تقلب**^(۲۰): طبق این نظریه، سه شرط تقلب، از گزارش مالی متقلبانه ناشی می‌شود:

۱- انگیزه‌ها / فشارها^(۲۱): مدیریت یا سایر کارمندان انگیزه یا فشارهایی برای ارتکاب تقلب، دارند.

۲- فرصت‌ها^(۲۲): شرایط موقعیت‌هایی را برای مدیریت یا کارمندان فراهم می‌آورد که مرتکب تقلب شوند.

۳- گرایش‌ها / توجهات^(۲۳): گرایش، ویژگی یا مجموعه‌ای از ارزش‌های اخلاقی وجود دارد که باعث می‌شود مدیریت یا کارمندان، عامدانه عمل نادرست را انجام دهند یا در محیطی باشند که به اندازه کافی فشار وارد می‌آورد تا توجهاتی را برای انجام عمل نادرست، داشته باشند (Ilter, ۲۰۰۹).

بنابراین، ریسک تقلب، ترکیبی از انگیزه‌ها/فشارها، فرصت‌ها و گرایش‌ها / توجهات است. فرآیند بررسی تقلب بر روش فرضیه تقلب تاکید دارد که چهار مرحله متوالی دارد:

۱- **تجزیه و تحلیل داده‌های در دسترس**: حسابرس شواهد و مدارکی در خصوص کسب و کار، گردآوری می‌کند.

۲- **تدوین فرضیه تقلب**: بررسی کننده تقلب براساس نتایج تجزیه و تحلیل، فرضیه‌ای را تدوین می‌کند و همیشه بدترین حالت را در نظر می‌گیرد که چه اتفاق خواهد افتاد. فرضیه، یکی از سه دسته بندی اصلی تقلب شغلی (داخلی): شامل سو استفاده از دارایی‌ها، فساد، یا صورت‌های مالی متقلبانه را مورد اشاره قرار می‌دهد.

۳- **اصلاح و تجدید نظر در صورت نیاز**: اگر مثلاً واقعیات به طرح باز پرداخت اشاره‌ای نداشته باشد، بررسی کننده تقلب به دنبال احتمال طرح صدور صورت حساب خواهد بود. گرچه این دو طرح، اجزای مرسوم متعددی دارند که مورد دوم، پرچم‌های قرمز خود را برافراشته می‌سازد.

۴- **تایید آن**: آزمون فرضیه با ترکیب اجزای نظری با شواهد تجربی (Ilter, ۲۰۰۹).

نظریه‌های سازمان

جرائم مالی اغلب به عنوان بخشی از جرائم سازمان یافته در نظر گرفته می‌شوند. اساساً، سازمان جنایی به عنوان مؤسسه انحصاری^(۲۴) در نظر گرفته می‌شود و نظریه انحصار برای تجزیه و تحلیل جرائم سازمان یافته مورد استفاده قرار می‌گیرد. مدل انحصاری نشان می‌دهد که موارد جنایی بالقوه؛ در صورت تصمیم‌گیری برای انجام جنایت، هیچ گزینه دیگری بجز پیوستن به سازمان جنایی، نخواهند داشت. چانگ و همکاران (۲۰۰۵) این دورنما را برای توصیف رفتار مجرمانه، همراه با جامعیت کمتری می‌دانند. آنها اعلام می‌کنند که در نظر گرفتن ساختار بازار برای جرم باید به صورت درونی باشد و موارد اجرایی قابل توجهی برای سیاست‌های جنایی و خود جنایت به صورت بالقوه، داشته باشد (Chang et al, ۲۰۰۵).

چانگ و همکاران (۲۰۰۵) برای بازیابی واقعیت‌های نادیده گرفته شده و فراهم آمدن تصویر کامل‌تر با در نظر گرفتن جرم سازمان یافته، مدلی را طراحی کرده‌اند که به صورت چارچوب تصمیم‌گیری است که در آن جرم انفرادی و سازمان یافته به عنوان جایگزین در کنار هم وجود دارند. این مدل باعث متغیر بودن اندازه سازمان جنایی و نمایش روابط فعال در میان اندازه سازمان‌های جنایی، میزان جنایت و راهبردهای تحمیل قانون از جانب دولت می‌شود. مدل‌های اجرایی نشان می‌دهد که روش پذیرفته شده برای تخصیص نتیجه نهایی سازمانی جرائم و منافع اضافی فراهم شده توسط سازمان‌های جنایی، نقشی اساسی در تصمیم افراد برای ارتکاب جرم سازمانی و روش ارتکاب جرم آنان ایفا می‌کند (Chang et al, ۲۰۰۵).

گراس (۱۹۷۸) در مقاله خود در خصوص نظریه جرائم سازمان یافته عنوان می‌کند که بیش از برخی بخش‌های جامعه شناسی، مطالعات جنایت و جرم معمولاً اساس نظری قوی دارد. او دو رابطه نظری مهم را پیشنهاد می‌دهد. اول، ساختار داخلی و تنظیم سازمان به عنوان احتمال در نظر گرفتن اهداف سازمانی که می‌تواند ریسک تخلف از قوانین اجتماعی را فراهم آورد. دوم، افرادی که در واقع در سازمان در کمیسیون جرائم^(۲۵) کار می‌کنند و اینکار توسط فرآیندهای انتخابی همراه با تحرک رو به بالا در سازمان‌ها رخ می‌دهد که در این حالت، افراد کاملاً متعهد به سازمان بوده و به دلایل مختلف می‌توانند جرائم مربوط را انجام دهند؛ در این شرایط به نظر می‌رسد که سازمان قادر به رسیدن به اهداف خود خواهد بود یا حداقل در شرایط بقا به سر خواهد برد (Gross, ۱۹۷۸).

امروزه نظریه توطئه خارجی^(۲۶) از گسترده‌ترین نظریه‌ها در زمینه جرائم سازمان یافته در ایالات متحده است. این نظریه افراد بیرونی و تاثیر آنها را برای اجرای جرائم سازمان یافته در اجتماع، مقصر می‌داند. با گذشت سال‌ها، تصاویری ناخوشایند، مانند افرادی خوش لباس و خارجی کاملاً با این نظریه همراه بوده است که در سایه ایستاده‌اند و اسلحه‌های خودکار دارند و با کدهای خاموش زندگی می‌کنند. نظریه توطئه خارجی مشخص می‌کند که جرائم سازمان یافته (مافیای) در دهه ۱۸۶۰ در سیسیل، عامل اصلی به وجود آمدن جرائم سازمان یافته ایالات متحده و متشکل از ۲۵ خانواده جنایتکار ایتالیایی بوده است (Lyman & Patter, ۲۰۰۷).

لومباردو (۲۰۰۲) نظریه توطئه خارجی را به عنوان منشای جرائم سازمان یافته در ایالات متحده به چالش کشیده (Kenny & Finchenauer, ۱۹۹۵) و در این حالت تاریخچه فعالیت دست سیاه (گروه جرم سازمان یافته) در شیکاگو در اوایل قرن ۲۰ را مورد بررسی قرار می‌دهد؛ وی رشد دست سیاه را غیرمرتبط با وجود مافیای سیسیلی و مرتبط با ساختار اجتماعی جامعه آمریکایی می‌داند (Lombardo, ۲۰۰۲).

نظریه انتخاب عقلایی^(۲۷) مشخص می‌کند افراد جنایتکار پس از در نظر گرفتن خطرات دستگیری و جریمه برای این جنایات در ازای انجام موفقیت آمیز این جرائم، چنین کاری را انجام می‌دهند. فردی که متوجه می‌شود زن وی روابط نامشروع دارد و تصمیم می‌گیرد که وی، معشوق او یا هر دو را بکشد؛ کارمند بانک که دچار مشکلات شخصی مالی شده و تصمیم می‌گیرد برای جبران آن دست به جرائم مالی در بانک بزند و بدین صورت سود را افزایش دهد یا یک جوانی که فرصت‌های اجتماعی برای وی در شرایط حداقل قرار دارد تصمیم به فروش کوکائین می‌گیرد که می‌تواند پول بیشتری را برای وی به همراه داشته باشد نمونه‌هایی از این نظریه را نشان می‌دهد (Lyman & Patter, ۲۰۰۷).

شوارتز (۲۰۰۱) در مورد جرائم سازمان یافته، پیشنهاد می‌کند که نظریه انتخاب عقلایی می‌تواند رشد مافیای روسی را توضیح دهد. به دلیل درآمد کم و مشکلات مالی در سطح فردی و ترکیب آن با وجود پلیس‌های آلوده، به نظر عقلایی است که افراد برای بهبود استاندارد زندگی،

نظریه توطئه خارجی،

افراد بیرونی و تأثیر

آنان را برای اجرای

جرائم سازمان یافته در

اجتماع، مقصر می‌داند.

به سراغ جرائم سازمان یافته بروند (Shvarts, ۲۰۰۱). برخی از نظریه پردازان معتقدند که جرائم می‌تواند با استفاده از عوامل بازدارنده، کاهش یابد. هدف از این عوامل بازدارنده، پیشگیری از جرم، براساس این نظریه است که جنایتکار یا جنایتکار بالقوه پیش از ارتکاب جرم در خصوص آن به دقت فکر کرده، به خصوص، اگر احتمال دستگیری یا ترس از جریمه شدید وجود داشته باشد. براساس چنین تفکری، نظریه عوامل بازدارنده عمومی نشان می‌دهد که جرم می‌تواند با تهدید جریمه، مورد ممانعت قرار گیرد در حالی که نظریه عوامل بازدارنده خاص نشان می‌دهد که مجازات برای اعمال مجرمانه باید به اندازه کافی شدید باشد که مجرمان محکوم هرگز اعمال خود را تکرار نکنند (Lyman & Patter, ۲۰۰۷).

بعلاوه، نظریه‌های یادگیری برای تشریح زمان شروع فعالیت‌های جنایتکارانه، استفاده شده است. تحقیقات در خصوص نظریه یادگیری در نگرش‌ها، توانایی، ارزش‌ها و رفتارهای مورد نیاز به منظور حفظ فعالیت جنایتکارانه تاکید می‌کند (Lyman & Patter, ۲۰۰۷).

سپس، نظریه‌های انحراف فرهنگی فرض می‌کند افرادی که در محله‌های نامناسب زندگی می‌کنند به دلیل تعلق داشتن به خرده فرهنگی منحصر به فرد در طبقه پائین، از قانون تخطی

خواهند کرد. ارزش‌ها و هنجارهای مربوط به این خرده فرهنگ با طبقات بالایی در تعارض است که بر اساس قانون جزائی است. (Lyman & Patter, ۲۰۰۷).

نظریه جرم شناسی دیگر، نظریه کنترل اجتماعی^(۲۸) است که کنترل اجتماعی به فرآیندهایی اشاره می‌کند که بوسیله آن جامعه بر اعضای آن برای انطباق با هنجارهای تعیین شده از رفتار اثر می‌گذارد.

نظریه پردازان کنترل اجتماعی اعلام می‌کنند که سؤال مربوط به صورت این نخواهد بود که آیا افراد در جرائم به صورت سازمان یافته حضور دارند یا سایر موارد؟ بلکه سؤال این است چرا بیشتر افراد از هنجارهای اجتماعی پیروی می‌کنند؟ اگر آنطور که نظریه پردازان کنترل، عموماً فرض می‌کنند، بیشتر افراد از طریق موارد انگیزشی به اندازه توان ارتکاب اعمال مجرمانه را دارند، چرا تنها اندکی مرتکب جرم می‌شوند؟ با توجه گفته نظریه پردازان کنترل، اعمال مجرمانه زمانی صورت می‌گیرد که اتصال افراد به اجتماع ضعیف یا شکسته شده باشد. قدرت این اتصال توسط موانع داخلی و خارجی، مشخص می‌شود. به بیان دیگر، موانع داخلی و خارجی مشخص می‌کند که آیا ما در مسیر جنایت حرکت می‌کنیم یا رفتار ما مطابق با قانون است. (۲۰۰۷, Abadinsky, ۲۲).

نظریه کنترل اجتماعی به فرآیندهایی اشاره می‌کند که بوسیله آن جامعه بر اعضای آن برای انطباق با هنجارهای تعیین شده از رفتار اثر می‌گذارد.

برونسما و برناسکو (۲۰۰۴) از نظریه شبکه اجتماعی برای توصیف و توضیح موقت تفاوت‌های موجود در سازمان اجتماعی بین گروه‌های جنایتکار استفاده کردند که سه نوع فعالیت غیرقانونی و فراملی: قاچاق و تجارت هروئین در مقیاس بزرگ، تجارت زنان و تجارت اتومبیل‌های دزدی را انجام می‌دهند. گروه‌هایی که در بازار هروئین در مقیاس بزرگ حضور دارند کاملاً همگن، یکپارچه و بهم پیوسته هستند. گروه‌های فعال در زمینه تجارت زنان، ساختار زنجیره‌ای دارند، در حالیکه افراد فعال در بازار اتومبیل‌های دزدی نیز بصورت سه شاخه زنجیره مشخص عمل می‌کنند. هر دو گروه کمتر از گروه‌های جنایتکار در بازار تجارت هروئین در مقیاس بزرگ بهم پیوسته هستند. تفاوت‌ها در سازمان اجتماعی بین این سه نوع فعالیت‌های غیرقانونی مرتبط با خطرات مالی و قانونی مربوط به جرائم مورد سؤال است و بدین صورت نیازمند سطحی از اعتماد بین جنایتکاران مربوطه است (۲۰۰۴, Bruinsma & Bernasco).

اغلب مطرح می‌شود که سازمان‌های جنایی ساختار شبکه‌ای مثلاً مشابه سایر شکل‌های جرم خیز سازمان یافته از جمله تجارت اسلحه، قاچاق انسان و زنان فاحشه دارند. قاچاق مواد مخدر در کلمبیا در سیستم‌های اجتماعی جاری بصورت شبکه‌های مبادله‌ای انعطاف پذیر و مطابق با فرصت‌های بازار است. این ساختار بادوام و کشش پذیر به صورت یک شبه به وجود نیامده است بلکه با گذشت سال‌ها سازمان‌ها از طریق

تماس‌های شخصی، مبادلات مکرر و منابعی که ایجاد شده است، آنها را به مرور جمع آوری کردند در حالیکه برخی سنت‌های اجتماعی مثل قاچاق مواد مخدر به گذشته استعماری کلمبیا بر می‌گردد (۲۰۰۷, Cany).

کارآفرینان و کارآفرینی اغلب در جرائم سازمان یافته، پیدا می‌شوند. کاسون (۲۰۰۸) کارآفرین^(۲۹) را به عنوان فردی تعریف می‌کند که متخصص در گرفتن تصمیمات قضاوت‌گونه در خصوص هماهنگی منابع کمیاب است. هماهنگی می‌تواند به عنوان تخصیص مجدد سودمند از منابع در نظر گرفته شود. بنابراین هماهنگی مفهوم پویا در تضاد با تخصیص است که مفهوم ایستا به حساب می‌آید. مفهوم هماهنگی این حقیقت را تداعی می‌کند که کارآفرین عامل تغییر است. وی صرفاً با تداوم تخصیص منابع به شکل کنونی نگران نمی‌شود، بلکه به دنبال بهبود شرایط مربوط است (۲۰۰۸, Casson).

کربس و همکاران (۲۰۰۳) از نظریه بازی بدون همکاری را برای بررسی قاچاق مواد مخدر استفاده کردند. این مطالعه تلاش می‌کند تا مشخص کند؛ اگر نوسانات متغیرهای کلیدی توانایی کاهش مطلوبیت مورد انتظار از قاچاق مواد مخدر را دارد بنابراین با رفتار قانونمند مواجه می‌شویم. شبیه سازی مطالعه نشان داد که کاهش مطلوبیت مورد انتظار مواد مخدر قاچاق شده به سطحی که رفتار قانونمند طی آن انتخاب خواهد شد ماموریت غیرممکن از نقطه نظر سیاست مربوط است. بعلاوه نوآوری صورت گرفته در زمینه قاچاق مواد مخدر با عنوان پودر سیاه تنها باعث افزایش مطلوبیت مورد انتظار مواد مخدر قاچاق شده می‌شود. پودر سیاه، روش صنعتی ساده است که بسیاری از راهبردها و روش‌های آزمایش شیمیایی را مورد استفاده قرار می‌دهد. نتایج پودر سیاه و تبادل آن بین نمایندگان کنترل مواد مخدر و قاچاقچیان از نظر شبیه سازی بسیار مهم است (۲۰۰۳, Krebs et al).

براساس نظریه مطلوبیت، نظریه بازی شامل نمایش ریاضی فرآیند تصمیم‌گیری در موقعیت‌هایی است که منافع دو یا چند بازیکن به هم مرتبط بوده و وابسته است. ممکن است یک بازیکن، یک فرد یا یک گروه باشد که به عنوان طرف تصمیم گیرنده مطرح می‌شود. بازیکنان در موقعیت‌های عدم قطعیت از مجموعه عملکرد در دسترس (که راهبردها نامیده می‌شود) انتخاب‌هایی را انجام می‌دهند که هر کدام از آنها پیامد محتمل را به همراه خواهد داشت. انتخاب بازیکن با توجه به مطلوبیت پیش‌بینی شده مشخص می‌شود و این نشانه‌ای از عقاید و ترجیحات افراد است که هر یک با توجه به راهبرد رفتاری جایگزین، مورد انتظار خواهد بود (۲۰۰۳, Krebs et al).

در این مورد، این استدلال وجود دارد که برخی پیشینه‌های نژادی کمتر زمینه جرم سازمان یافته را دارند. مثلاً مجری قانون در ایالات متحده تا حدودی تمایل دارد که سازمان‌های جنایی آفریقایی - آمریکایی را براساس دیدگاه‌هایی نظیر این را بپذیرد که گروه‌های نژادی از ساختاردهی سندیکایی از هر پیامد مشابه کزا نسبتاً^(۳۰) ناتوانند. چنین دیدگاهی براساس نظریه نژاد است والش (۲۰۰۴). در تقابل با این دیدگاه، گروه‌های جنایی سازمان یافته سیاه پوست قدرتمندی را در ایالات متحده یافته است. مثلاً افراد آفریقایی - آمریکایی ارتباطاتی با معامله‌کنندگان مواد مخدر آسیا در هنگام جنگ ویتنام، فراهم ساختند. بیشتر هروئین موجود در

خیابان‌های آمریکا در این مدت از ویتنام در تابوت اجساد ارسالی از این کشور، قاچاق می‌شد (Walsh, ۲۰۰۴).

جرائم همراه با سود توسط شرکت‌های تجاری جنایتکار باید اساساً از نظر اقتصادی درک شود تا از منظر جامعه‌شناسی یا جرم‌شناسی. در تلاش برای فرمولی کردن نظریه عمومی از جرائم همراه با سود، نیلور (۲۰۰۳) یک نوع شناسی را پیشنهاد می‌دهد که از طریق تمایز بین جرائم بازاری، غارتگری و تجاری تمرکز را از بازیگران به اقدامات منتقل می‌کند (Naylor, ۲۰۰۳).

نظریه‌های مدیریت

نظریه‌کنندگی^(۳۱) ادبیات اشتراک‌گذاری-ریسک را گسترش داده و مشکل‌کنندگی را در هنگامی در بر می‌گیرد که گروه‌های همکار، اهداف و تقسیم کار متفاوتی دارند. طرفین همکار در ارتباط‌کنندگی تحت قرارداد تعریف شده، فعالیت می‌کنند که یک یا چند نفر (مدیران) همراه با چند فرد دیگر (کننده) برای انجام برخی از خدمات از جانب آنها دست به کار خواهند شد که تفویض صلاحیت برخی از تصمیم‌گیری‌ها به کننده را شامل خواهد شد. نظریه‌کنندگی، ارتباط بین دو طرف را با استفاده از قرارداد، توصیف می‌کند (Jensen & Meckling, ۱۹۷۶).

طبق گفته آیزنهاارت (۱۹۸۵)، نظریه‌کنندگی در خصوص حل کردن دو مسئله بحث می‌کند که می‌تواند در روابط‌کنندگی به وقوع بپیوندد. اولین مشکل‌کنندگی زمانی به وجود می‌آید که تمایلات و اهداف مدیر و کننده در تضاد است و برای مدیر بررسی آنچه کننده در واقع انجام می‌دهد مشکل و پرهزینه است. دومین مشکل مشارکت در خطرات موجود است و زمانی بوجود می‌آید که مدیر و کننده ترجیحات خطر متفاوتی دارند. اولین مشکل اصلی‌کنندگی، زمانی رخ می‌دهد که دو طرف منافع حاصل از بهره‌وری را به اشتراک نمی‌گذارند. مشکل اشتراک‌گذاری - خطر ممکن است حاصل از نگرش‌های مختلف درباره استفاده از فناوری‌های جدید باشد. به دلیل اینکه واحد تجزیه و تحلیل، قرارداد حاکم بر روابط بین دو طرف است، تاکید نظریه بر تشخیص کارترین قرارداد حاکم بر روابط نماینده - مدیر است که مفروضاتی درباره مردم (برای نمونه: منفعت شخصی، عقلانیت گروهی، و ریسک‌گریزی)، سازمان‌ها (تضاد هدف اعضا)، و اطلاعات (برای نمونه اطلاعات کالایی است که می‌تواند خریداری شود) مربوط است (Eisenhardt, ۱۹۸۵).

گاروپا (۲۰۰۷) از نظریه نماینده برای سازمان‌های جنایتکار استفاده کرد. وی شرکت جنایتکار را به عنوان تجارت خانوادگی در نظر گرفت که یک نفر مدیر و چند نماینده دارد. در ذهن او انحصار غیرقانونی وجود داشت که دستگیری و جریمه افراد اصلی بسیار دشوار بود مگر اینکه نماینده دستگیر شده باشد. بعلاوه اینگونه فرض می‌شد که فعالیت نمایندگان بیشتر بصورت غیروابسته بوده است بنابراین احتمال دستگیری کننده کاملاً مستقل از دیگری است. نمونه‌ای از چنین مواردی، فروشندگان مواد مخدر در خیابان با یک نفر اصلی است که به عنوان توزیع‌کنندگان محلی مطرح می‌شوند. نمونه دیگر، نمایندگان اخاذی کننده در سطح شهر هستند که نفرات اصلی فعالیت‌های آنها را تنظیم کرده و اطلاعات مورد نیاز و دانش چگونگی جرم را به این افراد می‌دهند (Garoupa, ۲۰۰۷).

نظریه ائتلاف^(۳۲) در خصوص مشارکت است و اغلب به عنوان ویژگی اساسی در سازمان‌های جنایتکار مطرح می‌شود. مشارکت می‌تواند باعث کاهش ریسک قوانین قراردادی ناکافی شود. اعتماد عامل اساسی موفقیت در مشارکت است. سازمان‌های جنایتکار اغلب براساس اعتماد بین اعضای خود فعالیت می‌کنند. فان لامپ و جانسن (۲۰۰۳) چهار نوع از اعتماد را در جرائم سازمان یافته مشخص ساختند. اول، اعتماد انفرادی مربوط به رفتار قابل قبول فرد. سپس، اعتماد براساس اعتبار؛ مربوط به اعتمادی است که به طور عمومی نسبت به فرد مورد اعتماد شکل گرفته است. این نوعی از اعتماد تابعی از جریان اطلاعات است. اطلاعات ممکن است در رابطه با موارد غیرقانونی، پراکنده شود که از جمله آن می‌توان به "سیستم مشروب زیرزمینی"^(۳۳) اشاره کرد (Von Lampe and Johansen, ۲۰۰۳).

نوع سوم اعتماد به عنوان اعتماد عمومی شناخته می‌شود که متشکل از صورت‌های مختلف است که در آن اعتماد مرتبط با گروه‌های اجتماعی بجای افراد خاص است. اعتماد کننده بر اساس این فرض اعتماد می‌کند که اعتماد شونده از عمده هنجارهای عمومی و یا الگوهای رفتاری پیروی می‌کند، مثلاً کدهای هدایتی مانند حمایت متقابل و عدم همکاری با مجری قانون به اشتراک گذارد که از اعتماد شونده به عنوان عضوی از خرده فرهنگ یا اجتماع انتظار می‌رود. در نهایت، اعتماد انتزاعی، به اعتمادی اشاره می‌کند که در سیستم‌های انتزاعی وجود داشته و شرایط اساسی خاصی را از جمله دولت، سیستم پولی یا سیستم بهداشت در اجتماع در سطحی وسیع را تنظیم و حفظ خواهد کرد (Von Lampe and Johansen, ۲۰۰۳).

داس و تنگ (۲۰۰۲) در خصوص چگونگی تغییر شرایط ائتلاف با توجه به مراحل مختلف تدوین آن برای درک این فرآیند توسعه، مطالعاتی را انجام داده‌اند. آنها مراحل زیر را در خصوص فرآیند توسعه ائتلاف تعریف کردند:

۱- **مرحله شکل‌گیری:** شرکت‌های شریک به یکدیگر نزدیک شده و در خصوص ائتلاف مذاکره می‌کنند. سپس این شرکت‌ها، توافقاتی را انجام داده و با تعهد منابع مختلف ائتلاف را راه می‌اندازند. عمل ائتلاف آغاز شده و وارد مرحله اجرایی می‌شود. ائتلاف‌ها تنها تحت شرایط خاص شکل می‌گیرد. این شرایط شامل سطح بالایی از نقاط قوت جمعی، سطح پایینی از تضادهای بین شرکا و سطح بالایی از وابستگی‌های داخلی می‌شود.

۲- **مرحله اجرایی:** نه تنها مرحله شکل‌گیری به صورت مستقیم تحت تاثیر شرایط ائتلاف قرار می‌گیرد، بلکه انتقال از مرحله شکل‌گیری به اجرایی هم تحت تاثیر متغیرهای شرایط ائتلاف قرار خواهد گرفت. در مرحله اجرایی، شرکت‌های شریک تمام توافقات ائتلاف را به صورت کامل اجرا می‌نمایند. این ائتلاف به سرعت با پیشرفت همراه بوده و مرحله رشد چرخه عمر سازمانی اتفاق خواهد افتاد. غیراز مسیر رشد، ممکن است ائتلاف دوباره شکل گرفته یا تحت این شرایط به پایان برسد.

۳- **مرحله خروجی:** در این مرحله، عملکرد ائتلاف مشهود خواهد بود و بنابراین می‌تواند با قطعیت مورد ارزیابی قرار بگیرد. چهار خروجی ممکن برای ائتلاف در این مرحله وجود دارد - ثبات، اصلاحات، نادیده گرفتن و خاتمه. ترکیبی از نتایج هم ممکن است، مثل اتمام پس از اصلاحات. اصلاح ائتلاف و

خاتمه آن لزوماً ناکامی را به همراه نخواهد داشت. اصلاحات و اتمام ممکن است بهترین گزینه تحت شرایط خاص برای اجرای نقشی تعیین کننده باشد. نتایج خاص ائتلاف بستگی به شرایط ائتلاف دارد (Das & Teng, ۲۰۰۲).

داس و تنگ (۲۰۰۳) تجزیه و تحلیل شریک و عملکرد ائتلاف را طرح کردند. جریان مهم تحقیق در مورد ائتلاف در خصوص انتخاب شریک است. این مطلوبیت جور بودن را بین شرکا، به خصوص از نظر منبع مورد نظر تأکید خواهد کرد. این روش همراه و سازگار با نظریه مبتنی بر منبع شرکت است که رقبا بر اساس ویژگی‌های منابع تعریف می‌شوند (Das & Teng, ۲۰۰۲).

نظریه شبکه (۳۴) نشان می‌دهد با وقوع جنایت فراملی، اغلب متوجه می‌شویم که شبکه‌ها، رسانه‌ای هستند که از طریق آن افراد و گروه‌ها بین شرایط محلی و جهانی در آن در حرکت هستند. طبق گفته بیر (۲۰۰۰)، تحقیقات تجربی نشان می‌دهد که شبکه‌ها، متشکل از مجموعه‌ای از جنایت‌های پیچیده هستند که از متخصصان خبره تا افراد فرصت طلب را شامل می‌شوند و همگی در محدوده جرم یکسان عمل خواهند کرد.

طبق نظریه شبکه، شبکه موارد بیرونی شبکه را نشان می‌دهد. سازمان نشان دهنده موارد بیرونی شبکه است هنگامی برای اعضای آن با ارزش می‌شود که مردم بیشتری به آن بپیوندند و از آن بهره‌مند گردند. تلفن نمونه‌ای کلاسیک از این فناوری است. جایی که ارزش برای هر مشترک به صورت تصاعدی با تعداد مشترکان؛ افزایش می‌یابد که می‌توانید با آنها صحبت کنید و از آنها خدمات دریافت کنید (Beare, ۲۰۰۰).

لیمیکس (۲۰۰۳) عنوان می‌کند که سازمان‌های جنایی هم شبکه و هم تجارت هستند. سازمان‌های جنایی، به هنگام بررسی به عنوان شبکه‌ها موارد شخصیتی مطابق با سایر شبکه‌های اجتماعی خواهد داشت مرتبط با این واقعیت است که چنین سازمان‌هایی به عنوان تجارت‌های جنایی در نظر گرفته می‌شوند. مشخصات مرسوم شامل اندازه شبکه‌ها، چگالی، اتصالات و روابط آن است (Lemieux, ۲۰۰۳).

هسته اصلی شبکه‌های جنایی، عموماً متشکل از بازیگرانی با روابط قوی است. در حالی که ارتباط بین هسته و شبکه‌های حاشیه‌ای از طریق روابط ضعیف‌تر حاصل خواهد شد. این روابط ضعیف، روابطی است که از طریق آن اطلاعات در جهت روبه بالا منتقل شده و دستورات در یک جهت رو به پایین منتقل می‌شوند (Lemieux, ۲۰۰۳).

لیمیکس (۲۰۰۳) هفت نقش را توصیف می‌کند که در همه شبکه‌ها می‌تواند یافت شود و یک نفر می‌تواند بیش از یک نقش را در اختیار داشته باشد. اینها عبارتند از:

- ۱- سازمان دهنده‌ها، هسته تعیین کننده مقیاس و دامنه فعالیت‌ها هستند؛

- ۲- عایق کننده‌ها، تا زمانی که عایق کردن هسته از خطر ناشی از نفوذ اطلاعات و دستورات را بین هسته و پیرامون منتقل می‌کند.

۳- ارتباط دهنده‌ها، از بازخورد اطلاعات و دستوراتی اطمینان می‌یابند که به دیگر بازیگران در شبکه منتقل می‌کند.

۴- محافظان، از بابت امنیت شبکه و معیارهای ضروری برای حداقل شدن آسیب پذیری نسبت به نفوذ یا حملات خارجی اطمینان می‌یابند.

۵- توسعه دهنده‌ها، از طریق جذب اعضای جدید و مذاکره برای همکاری با دیگر شبکه‌ها و تشویق همکاری با بخش تجاری، دولت، و عدالت، شبکه را گسترش می‌دهند.

۶- ناظران اختصاص داده شده، برای کارایی شبکه از طریق فراهم کردن اطلاعات برای سازمان دهنده‌ها در مورد ضعف‌ها و مشکلات شبکه، بطوری که سازمان‌دهنده‌ها می‌توانند آنرا حل کنند.

۷- معابر، بخشی از شبکه‌های جنایی را شامل می‌شود ولی همچنان به فعالیت در مؤسسات قانونی چه در زمینه دولتی، مالی و تجاری ادامه خواهند داد (Lemieux, ۲۰۰۳).

تعدادی از این هفت نقش باعث دشواری در زمینه مبارزه با شبکه‌های جنایی می‌شود. طبق گفته لیمیکس (۲۰۰۳)، این مورد برای نقش‌های عایق‌ها، محافظان، ناظران و معابر، صدق خواهد کرد (Lemieux, ۲۰۰۳).

نظریه قراردادهای به نقش قراردادهای در سیستم‌های اجتماعی مربوط می‌شود. فان لامپ (۲۰۰۵) نشان می‌دهد که همکاری در گروه جنایی، اساساً بر اساس برخی شکل‌های قرارداد است. قرارداد جنایی بین مجرمان مرتبط با فعالیت جنایی بوده و ممکن است چند مورد، مثل مشارکت، فعالیت‌ها، مسئولیت‌ها، تجهیزات، طرح‌ها، مشارکت در سود، راه‌های فرار، کدهای رفتاری و هنجارها را شامل شود (von Lampe, ۲۰۰۵).

لو (۲۰۰۲) بررسی می‌کند که چطور قرارداد همکاری و عملکرد با یکدیگر مرتبط می‌شود. وی عنوان می‌کند که قرارداد و همکاری جایگزین هم نیستند بلکه متمم یکدیگر در ارتباط با عملکرد هستند. قرارداد به تنهایی برای هدایت تحولات و عملکرد ناکافی است. از آنجا که جنایات سازمان یافته اغلب شامل مبادلات درون سازمانی و برون سازمانی می‌شود که در طول زمان اجتماعی شده است و همکاری حفاظی مهم برای کاهش خطرات داخلی و خارجی و غلبه بر محدودیت‌های پذیرفته شده قرارداد خواهد بود. استفاده همزمان از ساز و کارهای همکاری و قراردادی بویژه برای جنایات سازمان یافته در محیط عدم قطعیت، حیاتی خواهد بود (Lo, ۲۰۰۲).

نظریه قرارداد رابطه ای (۳۵) توسط مک نیل (۲۰۰۰) خلق شده است. قرارداد رابطه‌ای از اواسط دهه ۱۹۶۰ انجام و در آن، روابط بین مردمی مورد توجه قرار گرفته که مبادله داشته‌اند یا انتظار می‌رود در آینده داشته باشند. به عبارتی دیگر، روابط مبادله‌ای تعریف می‌شود. او متوجه شد که تجربه نشان داده است و بسیاری از قراردادهای به عنوان روابطی است که طی آن مبادله رخ خواهد داد تا اینکه تراکنش خاص، توافق خاص،

نظریه مرزهای شرکت، دیدگاه‌های مبتنی بر منابع، هزینه‌های معاملات و دورنمایی از اختیارات و انگیزه‌های مدیریت برای تصمیمات در مرزهای شرکت را توضیح می‌دهد.

می‌گیرد. توانایی برای اهرم صلاحیت‌های داخلی و خارجی متمایز نسبت به موقعیت‌های محیطی در نهایت بر عملکرد کسب و کار موثر است (هایت و همکاران، ۲۰۰۱). برای سازمان‌های جنایی، منابع سازمانی مورد نیاز است که با ارزش، غیرقابل تقلید، غیرقابل انتقال، قابل بهره‌برداری و قابل ترکیب تشخیص داده شود (Hit et al, ۲۰۰۱). نظریه مبادله رابطه‌ای (۳۸)

بر اساس هنجارهای رابطه‌ای است. قراردادهای اغلب ابزاری ناکامل برای کنترل فرصت طلبان است. در حالیکه قراردادهای رابطه‌ای ممکن است برخی از رفتارهای فرصت طلبانه را کاهش دهد، فرصت طلبان قابل توجه باقیمانده ممکن است باقی بمانند. این امکان پذیر است که معامله گران با استفاده از قراردادهای رابطه‌ای هزینه‌های چانه زنی قابل توجهی را متحمل شوند، زمانی که به صورت دوره‌ای بابت تعدیل قرارداد مذاکره می‌کنند (آرتز و براش، ۲۰۰۰). هنجارهای رابطه‌ای به رفتارهایی مربوط می‌شود که که در موقعیت‌های مهم برای سازمان‌های جنایی حیاتی است (Artz and Brush, ۲۰۰۰) نظریه ذینفعان (۳۹) تاکید می‌کند که شناسایی ذینفعان و نیازهای آنها برای تصمیم‌گیری در سازمان مهم است ذینفع فرد یا گروهی است که در دستیابی شرکت به اهداف خود می‌تواند اثر گذارد یا تحت تاثیر قرار گیرد، نظریه ذینفعان متمایز است زیرا اخلاقیات و ارزش‌ها را به وضوح به عنوان ویژگی اصلی مدیریت سازمان‌ها مورد خطاب قرار می‌دهد. اهداف فعالیت‌های تعاونی و ابزار دستیابی به این اهداف در نظریه ذینفعان به طور انتقادی و به روشی بررسی شده که در بسیاری از نظریه‌های مدیریت راهبردی نیست (فیلیپس و همکاران، ۲۰۰۳). ذینفعان مهم برای سازمان‌های جنایی ممکن است برای مثال رئیس مافیا و شهردار باشند (Phillips et al, ۲۰۰۳)

نظریه مرزهای شرکت (۴۰) مدعی است که دیدگاه‌های مبتنی بر منابع، هزینه‌های معاملات و دورنمایی از اختیارات هر کدام قسمتی از انگیزه‌های مدیریتی برای تصمیمات در مرزهای شرکت را توضیح می‌دهد. منطق حمایت در انتخابهای سازمانی توجه به اعضا تامین منبع چند بعدی است؛ شرکت‌ها نه تنها منابع بالقوه مزیت رقابتی را دنبال می‌کنند بلکه به دنبال دوری از فرصت طلبان برای حفظ خود و خلق انعطاف پذیری هستند. بحث تازه‌ای در تعیین مرزهای شرکت و پیامدهای آن برای عملکرد وجود دارد. مطابق با گفته شیلینگ و استینما (۲۰۰۲)، چارچوب به طور گسترده پذیرفته شده اقتصاد هزینه معاملات، به عنوان نظریه جامع هدف و مقیاس شرکت تحت بررسی است. در قلب این بحث این است که آیا سازوکارهای تعیین کننده مرزهای شرکت؛ ترس از فرصت طلبی (همانطور که بوسیله اقتصاد هزینه معاملات فرض شده)، تلاش برای مزیت پایدار (همانطور که

تعهد خاص، مبادله خاص و موارد مشابه - که برای بسیاری از مردم فهم آن دشوار خواهد بود. آنها به سادگی نپذیرفتند که قرارداد می‌تواند به عنوان روابط میان مردم در مبادله تعریف شود. مک نیل (۲۰۰۰) ریشه‌های موجود به منظور خلاصه سازی قرارداد به شیوه‌ای مفید را جستجو می‌کند. او تلاش می‌کند تا یافته‌های خود را در طبقات رفتاری اصلی قابل کنترل بگنجانند. از آنجا که تکرار رفتار انسان هنجارها را بوجود می‌آورد، این طبقات رفتاری نیز طبقات هنجاری هستند. او ده الگو و هنجار رفتاری رایج قرارداد را به شرح زیر شناسایی می‌کند:

- ۱- یکپارچگی نقش: که نیازمند ثبات، همراهی با تضاد داخلی و پیچیدگی‌های ذاتی است.
- ۲- روابط متقابل: اصل گرفتن چیزی برای چیزی داده شده.
- ۳- اجرای برنامه ریزی.
- ۴- پابرجایی توافق.
- ۵- انعطاف پذیری.
- ۶- ثبات قراردادی.
- ۷- استرداد، قابلیت اتکا و منافع مورد انتظار - هنجارهای مرتبط.
- ۸- خلق و پیشبرد قدرت - هنجار قدرت.
- ۹- قابلیت اجرای موارد به کارگیری.
- ۱۰- هماهنگی با شبکه‌های اجتماعی که همراه با هنجارهای قراردادی هستند.

نظریه قرارداد رابطه‌ای فرض می‌کند جایی که ده هنجار قراردادی رایج ناکافی عمل می‌کنند روابط قراردادی هر یک جداگانه سقوط می‌کند (Macneil, ۲۰۰۰).

نظریه اقتصادی نئوکلاسیک هر سازمان تجاری را به عنوان تابع تولید در نظر می‌گیرد (ویلیامسون، ۱۹۸۱) که انگیزه او را حداکثر سازی سود قرار می‌دهد. این بدان معنی است که شرکت‌ها، محصولاتی را به بازارهایی پیشنهاد خواهند داد که مزیت تولید یا بهای تمام شده نسبت به سایر موارد داشته باشد. برای سازمان‌های جنایی، این نظریه بر تابع تولید جرم سازمان یافته تاثیر می‌گذارد (Williamson, ۱۹۸۱).

نظریه صلاحیت‌های اصلی (۳۶) نظریه‌ای محبوب در تجارت قانونی است. مطابق با گفته پراهالاد وهامل (۱۹۹۰)، صلاحیت‌های اصلی، یادگیری جمعی در سازمان و به طور خاص، چگونگی هماهنگی مهارت‌های تولیدی مختلف و یکپارچگی جریان‌های فناوری است. از آنجا که صلاحیت‌های اصلی درباره هماهنگ سازی جریان فناوری است، در خصوص سازمان کاری و تحویل ارزش‌های مربوط نیز خواهد بود. برای سازمان‌های جنایی، این نظریه بر صلاحیت‌ها برای جرم سازمان یافته اثر خواهد داشت (Prahalad and Hamel, ۱۹۹۰).

نظریه مبتنی بر منبع (۳۷) تاکید می‌کند که منابع سازمانی منحصر به فرد با ماهیت مشهود و نامشهود هر دو منبع اصلی مزیت رقابتی در نظر گرفته خواهد شد. با نظریه مبتنی بر منبع، سازمان‌ها به عنوان مجموعه‌ای از منابع دیده می‌شود که به صورت نا همگن در میان صنایع توزیع شده‌اند مطابق با آن آنچه باعث می‌شود عملکرد سازمان متمایز به نظر رسد مطلوبیت منحصر به فرد منابعی است که داراست. منابع یک شرکت نه تنها دارایی‌های فیزیکی مثل کارخانه و فضای آنرا شامل می‌شود بلکه صلاحیت و شایستگی‌های آنرا هم در بر

پی‌نوشت‌ها:

- 1- Financial Crime
- 2- Behavioral theories
- 3- Organizational theories
- 4- Managerial theories
- 5- Audit Failure
- 6- elite
- 7- Freewheeling
- 8 - organizationally unattached predators
- 9 - white- collar crimes
- 10 - Differential association theory (a social learning theory)
- 11 - Self- control theory
- 12- Social bonding theory
- 13- Exchange theory
- 14 - Control balance theory
- 15 - politically exposed persons (PEPs)
- 16 - Ferdinand Marcos
- 17 - Sani Abacha
- 18 - Utility theory
- 19 - Giffen effect
- 20 - Fraud theory
- 21- Incentives/pressures
- 22- Opportunities
- 23- Attitudes / rationalization
- 24- monopolistic firm
- 25 - commission of crimes
- 26 - alien conspiracy theory
- 27 - Rational choice theory
- 28 - social control theory
- 29 - entrepreneur
- 30 - Cosa Nostra
- 31- Agency theory
- 32 - Alliance theory
- 33 - grapevine system
- 34 - Network theory
- 35 - Relational contract theory
- 36 - Theory of core competencies
- 37 - Resource- based theory
- 38 - Relational exchange theory
- 39 - Stakeholder theory
- 40 - Theory of firm boundaries
- 41 - Social exchange theory

منابع و ماخذ:

- این مقاله، ترجمه آزادی از منبع زیر است:
- 1) Gottschalk Petter, (2010), «Theories of financial crime», Journal of Financial Crime, Vol. 17 Iss: 2 pp.
- سایر منابع و ماخذ:
- ۲) سازمان حسابرسی، استانداردهای حسابرسی سایر خدمات اطمینان بخشی و خدمات مرتبط، کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی سازمان حسابرسی، ۱۳۸۸
- ۳) دانشنامه اینترنتی ویکی پدیا fa.wikipedia.org/wiki
- ۴) قانون مجازات اسلامی، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۳۹۲
- ۵) قانون مجازات عمومی، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۳۵۲
- ۶) کاوه، محمد، (۱۳۹۱)، آسیب شناسی بیماری‌های اجتماعی (جلد اول)، تهران: نشر جامعه شناسان، چاپ اول
- ۷) کریمی‌غلامرضا، آمنه بذرافشان، امیر محمدی (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین دوره تصدی حسابرِس و مدیریت سود، مجله دانش حسابداری، سال دوم، شماره ۴.

بوسیله نظریه پردازان دیدگاه مبتنی بر منابع و دیگران فرض شده)، تمایل برای کاهش دادن - خطر انعطاف پذیری (همانطور که اخیراً توجهات برای کار روی اختیارات افزایش یافته است) یا ترکیبی از این عوامل است. گرچه دورنمای مرزهای شرکت مثل هزینه‌های معاملات یا دیدگاه مبتنی بر منبع به طور بنیادی بر انگیزه‌های متفاوتی برای پیگیری کنترل‌های سلسله مراتبی استوار است آنها به منابع معمول یا ویژگی‌های متنی به عنوان سابقه تکیه می‌کنند.

نظریه مبادله اجتماعی^(۴۱) در ابتدا برای بررسی تغییرات درون شخصیتی تدوین شد که صرفاً اقتصادی نیست. جامعه شناسان متعدد مسئول رشد سریعتر این نظریه هستند. این نظریه پردازان رفتار اجتماعی مردم در شرایط مبادله منابع را مشاهده کردند. نیاز به مبادله اجتماعی با کم بودن منابع بوجود آمد که بازیگران را به فعالیت واداشت تا برای بدست آوردن نهادهای با ارزش با یکدیگر تعامل کنند. مبادله اجتماعی می‌تواند به عنوان عملیات داوطلبانه افرادی تعریف شود که بوسیله بازدهی برانگیخته می‌شوند که انتظار می‌رود از دیگران بدست آورند. مبادله اجتماعی می‌تواند به عنوان فرآیندی متقابل در حال انجام در نظر گرفته شود که در آن فعالیت‌ها مشروط به واکنش‌های طرف مقابل است. تفاوت‌های مهمی بین مبادلات اقتصادی و اجتماعی وجود دارد. مبادلات اجتماعی ممکن است شامل مزایای خاصی با هدف ارزش اقتصادی بشود یا نشود. در مقایسه با مبادلات اقتصادی منافع حاصل از مبادله اجتماعی اغلب به صراحت در قرارداد مشخص نیست و داوطلب برای ارائه منافع است. در نتیجه، شرکای مبادله در خصوص این نامطمئن هستند که آیا از این وضعیت سود خواهند برد. بنابراین، نظریه مبادله اجتماعی بر روی روابط اجتماعی میان بازیگرانی متمرکز هست که منابع و مزایا را مبادله میکنند. در حالی که اساس آن در سطح انفرادی بوده، نظریه مبادله اجتماعی به سطوح سازمانی و درون سازمانی گسترش یافته است (Das & Teng, ۲۰۰۲).

خلاصه و نتیجه گیری

هدف این مقاله درک چپستی، چگونگی و چرایی جرم مالی است تا محرکی باشد بر اینکه بدانیم جرم مالی چیست، چطور و چرا نیاز برای تدوین نظریه وجود دارد. در زمینه جرم مالی، این مقاله توضیحات نظری را در سه جریان پژوهش جستجو کرده است. یک جریان پژوهش نظریه‌های رفتاری جرم مالی نامیده می‌شود که در آن جنبه‌های فرد گرایانه جرم مالی به وضوح نشان داده می‌شود. جریان دیگر پژوهش نظریه‌های سازمانی جرم مالی نامیده می‌شود که در آن نظریه‌ها؛ برای توضیح آثار سازمانی جرم مالی تدوین شده است. سومین جریان پژوهش نظریه‌های مدیریتی جرم مالی نامیده می‌شود که در آن نظریه‌های عمومی مدیریتی برای آثار جرم مالی به کار برده می‌شود. این مقاله، نمایی کلی از نظریه‌های مفید مفهومی همچنین تحقیقات تجربی جرم مالی را ارائه می‌کند که مخاطبان را در پیش‌بینی رخداد و تبیین علل وقوع جرم مالی یاری می‌رساند.